

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conversione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

121. Humilitas magnis dotibus praefertur ad Gubern.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

in Sinas habitatores non hospites; nec reportaturos eorum arcana Lusitana; sed hic vitam & ossa relicturos. Hæc illi quàm alta dicitur prudentia, concordia monito Mandarinum duo amici veteres, & sibi confirmarunt, vnus ætarij Regij Præfectus, alter capitalium Cognitor in Prouincia Cantonensi, nempe à quouis iudicio vel vmbra se quàm longissime abstinere communicandi quicquam cum Macaenensibus; nec magis eorum meminissent, quàm si prorsus extra mundum forent, contra in hoc omne studium conferrent, vt magis etiam animo quàm cultu Sinæ crederentur quorum inter se iurgantium, nullum esset conuitium, grauius quàm, tu Macaum pergis; hoc est extraneum, & proditoreum oles: aduenti nihilominus Riccium Sabatino sub accessione primam febris, & interroganti, quid valeret; ipse mortis securus, mecum ait, ipsemet altercabar, nùm esset æquus, gaudere me laborum sine, & sperata in Deo quiete; an Patrum meorum Fratrumque suauissimorum dolere iacturam, interque pericula, & æumnas delirationem: verùm ex iis quæ prouidè decreuit pro stationibus quatuor quas in regno nostri obtinebant, liquet certius obitum præscisse. Longobardum enim, in iis regendis successorem sibi sanus adhuc, & valens nominavit, & cartas suas combussit inutiles, alias in duos, de temporariis, & piis collectas fasciculos serinio conclusit, inscripsitque P. Nicolao Longobardo missioni Sinensi Præposito Matthæus Riccius, eundem antehac Præpositus, aded illi non erat dubium, Præfectura, & vita paucis inde diebus cessurum. Ægrotantem ex templo misit archiater, ille ipse qui Lingoziuum propè moribundum pertanarat; hic leui, ad morbum quem leuem, catharticam proritatis humoribus papalini expertibus, & crudis febrim auxit vehementissimè: inde sex Medici post acrem inter se & longam concertationem, nihil decernunt quod opinantium saltem numero, si minus argumentis securum, suo quisque seorsum scripto remedio recedit. Plena erat domus, plena ædes sacra Neophytis, gemitu precibus, vt Patri optimo, annos sibi detrahtos, adderet. Hi Patres anxios in remedij delectu cum rescissent ex dissensione Medicorum, remedia omnia colligunt ad pedes Crucifixi altari imponunt, enixè à Deo flagitant, vt quod saluberrimum ex iis norat suggereret. Riccio interim serenum animi, & festa quædam alacritas in ore tam gratà eminebat vt nec possent ab eo adstantes auelli nec sine lacrimis adesse; ipse continuò alios aliis succedentes blande excipere. Beneuolè alloqui, nullum frequentæ tædium præferre, & iam verbis non valens, vultus quodam vigore, & lato manuum motu velut ad amplexum, accedentes supremum affari. Patres legendo remedio ne quid temerè agerent, ei standum putarunt, quod fama & gradu inter Medicos quos consuluerant præcelsens, censuisset: quod tamen nec depulsus morbus nec vlla ex parte inhibitus. Accito itaque Sabatino de Vrsis Riccius, vitam propè omnem antea actam consensione sacra retexit, in qua Sabatinus insula cœlitus innocenti animæ spectans

121.
Humilitas
magnis do-
ribus præ-
fertur ad
Gubern.

etans dona, & gestientis ad mortis occursum latitiam, iis delibutus
 est interius gaudiis vt scriberet ad Praepositum Aquauuiam, nihil se
 vnquam tale in vita expertum. Die morbi septimo qui fuit Dominicus
 etili latus mutare pra debilitate non possit, vt sensit sacrum viaticum
 abesse propius, lecto se proripit superiori veste rectus, fleat in me-
 dio cubiculi genua; confessionem ipse per se ex formula recitat; hinc
 verbis ad Christum tam dulci amoris affectu, & deiectione sui erumpit
 vt fletum omnibus vberem ciceret. Hora de meridie quarta leui, sed
 lato proque delirio captus, Christianam rem, & Societatis toto Si-
 nensi imperio ordinabat, quod somniabat Christo mancipatum, man-
 dabat Patribus de splendido ad Regis baptismum apparatu; ornari do-
 mum festinatò urgebat quòd esset Rex quamprimum affuturus, nempe
 illi vt olim Xaerzio ante annos duode-quinguaaginta, in extremis
 agenti, optatae recurrebant votorum imagines, ardore desideriorum
 pridem animo impressae. Postridè cum ad se redisset sacro oleo vn-
 ctus est; sequenti, qui fuit vicimus vitae dies, rogantur Patres vt sibi
 postremum benè precaretur, quod suo discessu moestissimis negare non
 potuit, ne nouum iis dolorem relinqueret: ore itaque supra solitum
 aridens, sua illos adprecatione impertit, quod vultus serenum ad mor-
 tem conseruauit. Quarentibus verò fatissime aduerteret, vbi suos desti-
 tueret moriens? Omuindò, inquit, in patenti nimirum multorum aditu
 meritorum, & laborum. F. Manuèlem Pereiram Sinensem, conficien-
 tem se coram dolore, & lachrimis, consolatus est promisso, petendae
 illi à Deo perseverantiae in Societate, vbi, ait, suaue est mori. Sabati-
 num de Vestis peculiari ab se formatum cura, & magno labore Sinensi-
 bus excultum scientiis, sibi sublituit, omisso altero, in aula diutius
 versato; amicis potentibus-ditiori; linguaam peritius calleare, ardente,
 indultio; sed minus humili, motusque animi non ita domitos gerente,
 vt eius Praefectura polcebat grauitas: qui fuit ecclestis, & sanctae pru-
 dentiae delectus haudquaquam humanis fuitus praesidiis, quae in alio
 luculentissime eminebant, sed confusus Deum tanti operis auctorem,
 adfuturam vberius & efficacius ad hoc promouendum auctori nihil sibi
 peritius, Deo omnia tribuenti. Nostros ex Europa in partem laborum
 subinde venturos, incredibili affectu, Patrum charitati, obsequiis &
 amoris voluit esse commendatos, vt qui non modo a Patria, sicutque om-
 nibus, verum ab Societate quosammodo, extraque mundum exula-
 rent, ex Prouinciarum, & Collegiorum frequentia extorres, & in
 duorum aut trium contubernium actati, debere proinde paucos illos
 inter se ita mutuis officiis colligari, vt si potuissent plures in Collegiis
 amicos reperire; hic certe non possent pias amoris. His & similibus
 precibus nostros partim Neophytos alloquens, inde veris ad Deum af-
 fectibus horam attingit sub vespertum sextam, qua iuuantium brachiis
 in lecto resedit, sumpraque in manus Crucifixi & S. Ignatii iconem
 pias osculis pressit, fixoque in illas obtutu, & animo, sensim horae vnus
 O o 3

spatio viuendi finem fecit, nullo mutatoris, aut pallidi, aut moribundi indicio, nisi capite veluti ad summum, placidè in sinum demisso, imò illam, quod mirum, alacritatem vultus, & quasi atrisum quem eò vsque prætulera, etiam à morte retinuit: iniecit ea mors in diem Martis, Maij vndecimum, annum huius seculi decimum, aut si placet computatio Sinensis, in Lunæ tertiæ decimum octauum, & annum trigésimum Vanliè imperantis. Annos vixerat duodesexaginta; in Societate vndequadraginta; in Sinensi expeditione septem, & viginti. Dici non potest quantò luctu profecuti sint illum Christiani quantumcumque ab nostris, affectuissimis pariter, adlaboratum sit ad mitigandum illorum dolorem, & premendos clamores, ne foras erumpere, nequibant iucundo illius aspectu tanquam viuentis abistere; deprecabant virum sanctum; Manuelem Pereiram pingendi non penitus redem rogabant de genibus, vt dum mortuo perstabat viuens speciem eius in tabula vultum exprimeret. Me vero hic admonet officij ratio, vt huic orbi nostro, leuidensè saltem, eius speciem animi describam.

Patriam habuit Maceratam Matthæus Riccius parentes nobiles Dignitatem Riccium, & Ioannam Angiolelliam; natus est die Octobris festo, anno superioris æui quinquagesimo secundo, quo ad portas Sinarum Xauerius obiit, & verò ad eas referandas, non obicere potest ex Sinarum genio quem explicuimus percipi, alterum ex duobus necessarium fuisse, aut miracula Xauerij, aut prudentiam Ricci, constantem esto, & lentam, sed securam, durationi in posterum solidæ consulentem. Primis literis aspersus anno ætatis nono à Nicolao Beniuegnio Sacerdote, nostròque postmodum Socio; inde operam studij apud nos dedit ad annum ætatis sextum & decimum, cum Macerateses anno 1561. Societatis Collegium habere, tandem decreuissent fuit enim sapientis illius ciuitatis minus sapiens timor, ne dum operitimis quibusque suorum filiorum nostra Societas cresceret, ipsa immineretur, nec frater Eusebius ex sacra Seruitarum familia, eloquentiæ suæ ardore valuit meticulosas has illorum nebulas dissipare, manum operi Deus arcanam admouit; ex consiliariis sexaginta novem qui de admittenda vel reiicienda Societate conuenerant, suffragia pro se sexaginta quinque Societas tulit. Iamque illa suorum quam exornauerat iactura, Macerateses, tum alias, tum in Riccio suo, & Mancinello gloriantur, nominanturque orbe toto; & cum aliorum memoria ciuium, quanquam publicæ rei vtilium, æuum non tulerit; Macerata ac longè vbique Riccius & Mancinellus pinguntur, prædicantur, scribuntur, venerationem habent virtutum ingentium, & hereticæ celsitatis. Politioribus exultis literis Riccius, Romam ad ius civile mittitur, vbi satus primos Societatis ineundæ fouit, maturaturque triennio in sodalitate Virginis salutata, quæ in Ro. Collegio dicebatur, cuius demùm in cœlum Assumptæ die sacro, à Ioanne Polanco Soc. regendæ post B. Borgio mortem Vicario, inter tirones adscriptus

est. Nuntiata re parens Romam volat, omnia moturus, easque ad eum retrahendum acturus machinas, quæ nostros omnes renisus eluderent; milliaria decem confecerat, cum ecce tibi Tolentini, ardentissima illum prosterne febris, quàm aut genij boni, aut conscientia monitu poenam esse coniecit suscepti consilij, sed longè mox clariùs cum promissione Deo nuncupata fauendi proposito filij de Societate ineunda, velut iussis defuncta prudens febris, repente abscessit. Ipse domum reuersus, faulta per literas adpreccatione filij votis assensus est: qui Magistro spiritus Valignano (à quo deinde in Sinas est accitus) cum annum egisset in Titocinio, ad collegium transit, & Theologia medium cunctus, Martino Syluæ ducendus in Indiam datus est à Mercuriano Generali, Romaque soluens in Lusitaniam Maij octauo & decimo, anni 1577. viam inuit ex duabus maximè à patria semotam; anni verò sequentis Martio, die quarto & viceesimo Vlyssipone in Indias vela fecit, cum aliis è Societate decem & quatuor, in tres naues tributis, horum Itali quinque ex quibus Rudolphus Aquauitua fuso clarior pro Christo sanguine quàm ab antiquis maioribus accepto, & Michaël Ruggerius, qui primus nostros in Sinas præcessit. Omnes verò digni quos Regi Sebastiano laudaret Sylua, Rex ad manus osculum accedentes libentissimè videret, & multam gratiam profiteretur Generali Præposito, tam lectas operas Indiæ destinanti. Goam Septembris decimo tertio applicuit Riccius, annos quatuor illic, & Cocini absoluenda Theologia, Rhetorica docenda, iamque Sacerdos iuuandis animis exegit, & sub medium anni 1582. ad Sinas vocatus à Valignano tunc in Japoniam exiit, quatuor mensium navigatione Macaum appulit. Mense verò Septembri, anni subsequenti, arumoso labori, annorum septem & viginti, & perpeffionibus initium dedit in Regno Sinarum vsque ad obitum exantlatis, quæ hic idcirco facillè prætereà, quod possint leuia videri, præ duobus illis ingentibus excelsi animi dotibus prudentia & fortitudine, quibus tandem votorum in Dei gloriam semper ardentium effectus est compos. Hæc duo agendi præsidia rari sunt qui gradu possideant tam excelsio; rari qui notint suo pretio æstimare. Vidit gentem Sinarum superbam, omnium præ se contemptricem, omnium timidam, suspicacem, inimicam, quo gentis ingenio Euangelij Ministris obstruebatur ad illam aditus, & huic referando difficultatis summa inesse credebatur; verum enim verò in hac potius anteuerti negotium coniecit, vt nihil agendi quærendive specie otiosa, tacite omnia, & dissimulanter agerentur; alias quod monuit ipsemet, Christi legem damnatum iri æterno à Sinis exilio, si palàm iis initio denuntiaretur: captandam prius Mandarinorum benevolentiam; præferendam admirationem doctrinæ illorum, rei politicæ, ac legum; quorum fama ingens à mundi finibus externum hominem rapuisset ad ea cognoscenda, & de scientiis Europæ vicissim aliquid, placiturum fortassis, vt ferret occasio suggerendum; quoad præbito sensim, experi-

mento

mento sui perspicuo, & ingeniorum nostratium, intelligerent, se contra quam senserant, rudes, semicæcos, agrestes præ Europæis esse: quod quidem Riccius assecutus est tam exaggeratè, ut post suum illum, quem Magistrum adorant Confusium, nullum Riccio arbitrarentur patrem; quoque mirabilius, nulla in eum invidiæ contractiuncula traherentur, adeò modeste, demissè atque ingenuè, tum se ipse, tum artes, atque ingenia Magni occidentis (sic semper vocavit manetque hæcenus inter Sinas cognomen) iis proferebat, in quibus multò quam ipse videretur excellentiores aiebat innumerabiles; ex quo illi quandoque Lingozionus Gubernator vereri se falsus est, ne quàm abiectè de Tartaris sentirent Sinæ, tam abiectè de Sinis sentirent Europæi si eas cognoscerent, hoc est pro rusticis & incultis haberent, ad hæc quantum Sinatum doctrinis omnibus comparandis; quantum perficiendis, quas condidicerat & exhibendis in lucem Europæis fuerit Riccio infundandum, nemo non vtrò per se videt: has moras in studiis, præmatura quorundam etiam nostrorum carpebat charitas; & fuit ex eius sociis qui primò stationis in qua resederat Euangelij fructus sibi plurimum gratulabundus scriberet in Europam, se nec sphaeris, nec cosmographicis tabulis, nec visendi vrbianitatibus, & istiusmodi adminiculis humanis, scopum nihilominus (quæ Deo laus esset) Apostolici muneris, & vocationis feliciter assequi. Sed cum illum tempestas effera in extremum discrimen, cum suis Neophytis, stationeque omni redegit, vnius Riccij in aula gratiosissimi fauore & opera liberatus, didicit, hæc adminicula, conciliandæ potentum æstimationi & amicitiiis quanti forent ad Religionem eiusque Ministros, quanquam caligantibus oculis viderentur ab instituto aliena.

In alternandis quoque obsequiis salutariorum, ex ipsis euentis, aliquantò plus inesse momenti censuit, quàm in libris quos magno fidei incremento scripserat efficacissimos: quod duabus ad Aquaviuam epistolis anno huius seculi quinto, & octauo significat, quarum vltimam gaudet, nos ferimè quod diu in votis fuerat adeptos, ut possent nos cum Regni Primatibus liberè agere. Hinc illos esse apud nos adeò frequentes vt à manè ad vesperam coheretur in aula domestica iis excipiendis artectus perstare, & honoris vicem quarto quoque die iis reddere: rem esse laboris vltra quam vires ferrent molesti & grauis, sed necessarij, nisi malleus aut ista excidere toto ambitu patta Pechinensi sede, aut barbarorum inuisi macula, quod nostris conatibus futurum esset maximè damnosum: ad hoc, vt solet in domibus alicuius notæ, stat honorarius seruus præ nostris foribus, cui libelli traduntur assatum meum poscentium; sunt hi vt plurimum codicilli foliorum duodecim, nec aliud continent præter nomen poscentis aditum, & petitionem; in alio ad ianuam libro scribit idem seruus nomina singulorum qui ad me quotidie honoris gratia venerint, dignitatis gradum, libelli quem præmiserint ornatum, amplitudinem aut breuitatem cartæ, verba formulae quibus

quibus mei visendi opportunitatem captauerint, & vicum domumque quam habitant, vt salutationis obsequia die saltem quarto iis referam: libelli autem salutationum prænuntij die vno interdum viginti domum nostram mittuntur; anni noui principiis, & festis solennibus ad centum: labor planè immensus, sed mirè utilis, vix est enim qui nolit templum inspicere; Christum & Deiparam adorant, quorum egregius tabulis altate decoratur. Esto plurimum illuc intrent vt picturæ nostratis in tabulis, Typographiæ in libris artificij in horatiis machinis mirentur solertiam; sed occasione tam prona, & commoda, suggerimus illis mysteria fidei sacrosanctæ; & idolorum vāsaniam reuincimus; vt non sit necesse aliundè quem vterdò habemus & quidem beneuolum audirem nobis colligere; cui dum eadem, in reportanda postmodum salute inculcantur, propè sine sensu domitus acquiescit, & raros habemus Christianos, qui non sint hac via, & arte ad Christum perducti. Disputamus subindè de iisdem argumentis tum voce tum scripto quo sentia sua Sineses melius quàm verbo exprimunt] ita Riccius ad Præpositum Aquauuiam; omninò iis consentanea quæ grauissimus inter Mandarinos nostrorum caipiam narrabat, se multorum annorum obseruatione in eos intentum, vitæ integerrimæ comperisse, & in suscipiendis laboribus ab omni temporario emolumento castæ; doctrinæ verò duobus vbiq; firmamenti constanter solidatæ, cum enim, aiebat, ex variis, varia dubitans quæsisset, eadem mihi est ab omnibus responsione factum satis, ex quo facilè intellexi, quæcumque docetis, haussisse vos à principio quod certò agnoscitis nec falli posse nec fallere; futurum alioqui, vt ex ingenio nostrorum sapientum, in opiniones abiretis tam diuersas quàm veri ambiguas: ad hæc nunquam egisse vobiscum memini, seu mathematica, & naturalia, seu de orbe vestro curiosa & peregrina posuissim, quin me ab iis pederentim ad Dei, ad animæ, ad æternorum scientiam flecteretis; ex quo item confeci, nullo vos alio in Sinas nisi nostræ salutis ambitu, peruectos] hæc ille tunc insignis Literatus, legis Christianæ postea defensor. Præter hæc nostris vbiq; per Sinas versari eos contingeret potentes patronos iis salutationibus parabat, eam ob rem ex aula in Præfecturas nemo ibat Provinciarum, & locorum in quibus nostri morabantur, quin illi omnia honoris officia visendo exhiberet; & patrocinium nostrorum fideiter committeret; quibus illi obsequiis deuincti, quanquam Ethnici erant, nostros vnâ, & Christianam rem in gratiam Ricci j tuebantur, qui eiusmodi amicos vbiq; tam multos parauerat, nulla vt esset vrbs supremæ iurisdictionis in quam nostros non posset securè mittere. Eius siquidem, vt erat lectas diuinitus ad fundandam Sinarum Christianitatem, contentionum meta erat vniuersale ipsius bonum, stabiliisque in posterum contra omnes hostium incurfus libertas Euangelij prædicandi, quam vti vidimus, nequicquam obstante Sinarum odio in exteros tandem obtinuit, fortunante Deo, regentæque illius prudentiam,

ne boni tenuis præfenti dulcedine illectus, boni spes incomparabilis & sempiterni elideret. Monstro simile ait, scribens ad Fabium de Fabiis (suum olim Romæ in diuinis ductorem) non posse Sinas post annos quinque & viginti inducere animum, homines ab suis omnibus, & corbe ultimo, per extrema omnia in Sinas aduectos, proflus nihil spectasse præter vnam illorum æternam salutem: idcirco fingi animo non potest, quàm sint nobis omnia circumspicienda, ne suspiciones illorum augetur, & leui, priuato, sed præfenti bono; vniuersale, ingens & perpetuum mutemus] alibi verò [nobis, ait, operarij succedent, qui quaquà versùm, & vbique laxaturi sunt retia in immensam capturam, sed complananda est illis via, & figendæ sedes firmitate immobili, quæ consilij opus est, & patientiæ cunctatrici] quos verò interea Christianis erudiebat præceptionibus (Primates potissimum) iis satagebat fingere moribus, omnique viuendi ratione, vt solus eorum aspectus præconium esset sanctimoniæ Christianæ, quod inualuerat tam palam vt singularis probitate, ducto inde prouerbio laudaretur, dicereturque valde idonei ad legem Riccij, iam eius animi magnitudo quanta extiterit in suscipiendo negotio, tamdiu frustra totiesque tentato, prudenter quæ desperato ab strenuissimis operariis, & ingentes ad hoc ferentibus animos, argumento sint quæcumque de illo huc vsque retulimus. Repetatur ille per Cantonensem Prouinciam ipsis quoque barbaris, & exosam Sinis, calamitosus in Sinas aditus; iurata odia Bonziorum, calumniæ, expulsionis ignominiosæ, vita inter timores pendens ambiguos, desertio omnium quibus erigi posset tam misera, vt egerit obuii somnij consolatione, quæ confideret deinceps meliora quid illa Methani Eunuchi crudelis barbaries, carcer, accusationes veneficij, proditoris, maiestatis; destitutiones amicorum, in illo Pechini formidando externis tribunali, quod ne sua quidem Rex ipse potestate adiret voluit ad retinendum suo suffragio Pechini Riccium? quid illa in noua operariis lingua, & sapientia Sinarum instruendis, constantia peritiam, præmaturo licet duorum obitu, eundem ei laborem integrante, cum iam poterat iis commodè vti? quid annorum septem, & viginti continuata vis, quæ patriam, genium, educationem, ciuilem usum, seipsum impugnavit, vt in Sinensem transformaret sese? ille nostrorum periculis nunquam non metuens, & anxius animus? ille duratum, & longinqua porrectus oculus, dum manus præfentibus instaret? illa forte vt paucis æstimata, diuturni sudoris & perpeffionum sepultura, totam fabricæ gloriam vltro concedens ædificaturis, ipsa gaudens lacere, instarque fundamenti, terrâ obrui, & premi? hæc si non sunt robur virtutis, & ineluctabilis, Deoque contentæ documenta, hand scio quæ possint aliunde haberi. Nostri, aiebat suis in Italiam literis ad amicum, conversiones populorum ad vos scribent, quæ illorum vbique conatibus arident; nos præter ærumnas, pericula, contentiones, metusque ancipites nihil; necdum enim hic nobis metendi tempus;

tempus, sed errandi, & terræ primo vomere laxandæ. Me tamen plurimum reficit hæc nostra sterilitas, quod rerum magnarum impeditissima primordia, & summis infesta difficultatibus, secundi ferè sequuntur & solidi exitus, ævumque duraturi.

Supereft de libris adiungamus quos Sinarum culta & eleganti lingua Riccius misit in publicum, quo nullus æquè ipsius labor tam multis profuit, nam & scientiarum nostratum admirationem exciuit apud Sinas earum contemptores; & de Deo, de Christo, de pœnis, & præmiis immortalibus Sinas erudiens, magnam intulit labem idololatriæ; quod catechismo Ricci præcipuè confectum aduertendum est enim, non esse in vlti Sinensibus vt verba publicè faciant; Examina illa quatuor & viginti quibus ad summos gradus, & honores ascensum parari diximus, ne vuculam quidem aut edunt, aut referunt scripto omnia peraguntur, aiunt Sinæ virum sapienter doctum, non decere lingua in aures lubrica, fallaci volatili; sed stylo in mentes & oculos loqui, corumque maturo & otioso iudicio quæ dicit pendenda subiicere. Pauci Doctores coriphei, & Magistratum, in templis ex humili sede affantur interdum populum de morum virtutibus, de idolis nunquam. Externis publicè dicere; nouitatis foret ab inimicis pessimè capiendæ; & suspicionis, affectatæ ad seditiones, & rebelliones populi gratiæ; Præter arrogantiam Magisterij, quod longè alterius splendoris illic est quàm in Europa; & quisquis docenti aure præbet, eius hoc ipso se prohetur discipulum, veneraturque proclinat omnibus corporis, & donis, quæ in priuatis quoque congressibus, nostri multo labore deustant, ne Mandarinorum superbiam, admissione illius obsequij ab audienda Christi doctrina repellerent, à disputando similiter abhorrent Sinæ, vt viri honesti, apud nos à rixis: quæstiones sæpè inter epulas agitant de politicis, & moribus, verum sedata dictionis, & oris comitate, ac velut faciles acquiescere contra sentienti, ratique valdè inurbantur hominem vigere, eoque indigere, vt ereptam sibi responsionem omnem fateatur, prædicatio apud illos omnis librorum editione continetur, nec auctores sectarum quæ illic natæ sunt, ac subindè nascuntur, promulgatoribus aliis ad propagationem illarum eguere: quam obrem Ricci cum instarent amici vt daret in Typos quæ scripsit optabat, doctrinam edidit Christianam quam paucis paginis, non panno labore comprehendit, ob penuriam verborum quibus discrete ac propriè diuina Sins exponeret quo verborum delectu voces cauit significatio nis minus legitima quas in Sinensi caractere tiro, adhibuerat Ruggerius, cum doctrinæ eiusdem librum componeret, interpretibus nimium confusus; Riccius ad suam conscribendam præter linguæ peritiam, vsus est Mandarinis, tantò peritioribus characterum, & linguæ Magistris, quantò erant Christo fideiiores discipuli; horum ope suaque opera Christianam doctrinam toto regno vulgavit. Sed longè illi pluribus tum annis, tum vigiliis stetit Catechismus, quo Christiana

122.
Ricci opera
præsertim
catech. quan
ti